

Regeringskansliet
103 33 Stockholm

Vår ref.
AR/KM

Stockholm
2020-11-27

Remiss avseende SOU 2020:33:

Samarbete mellan skola och näringsliv är nyckeln till efterfrågad utbildning för framtiden

Det är ett omfattande arbete både på bredden och djupet som utredningen har genomfört. Vi kommer fokusera våra kommentarer omkring Yrkesförberedande gymnasium, Komvux och återkommande kompetensutbildning. Vi vill också understryka att bakgrunden till våra synpunkter har bäring på att vi sedan över fem år tillbaka som underleverantör bedriver den yrkespraktiska utbildningsdelen för anläggningsmaskinförare i samarbete med åtta kommunala gymnasieskolor och en friskola (Hushållningssällskapet). Därutöver utför vi på samma orter Komvux-utbildning samt Distansutbildning (arbetsplatsförlagd utbildning) till anläggningsmaskinförare. Dessutom har vi till dessa utbildningscenter kopplat olika former av kompetenskurser för branschen

Bakgrund och framtida utmaning

Maskinentreprenörerna är en bransch- och arbetsgivarorganisation som har mer än 4 000 medlemsföretag med över 20 000 medarbetare. Vi startade vår skolverksamhet när vi märkte att flertalet kommuner lade ned eller funderade på att lägga ner vår utbildningsgren; anläggningsmaskinförare. Detta trots att efterfrågan på utbildade maskinförare är större än någonsin. Utöver detta har vi under senare år tyvärr noterat en försämrad utbildningskvalitet. Vår skolsatsning ME-skolan är icke vinstdrivande. Vinsten för oss är att vi genom vår satsning bidrar till försörjningen av kvalitativ kompetens och resurser till branschen.

Under senaste tioårsperioden har vi sett att antalet utbildningsplatser har stått still eller minskat, trots att efterfrågan på kvalificerad arbetskraft inom vårt område ökar kraftigt. Vi kan dessutom förvänta oss en fortsatt stark efterfrågan eftersom stora infrastrukturprojekt planeras inom väg, järnväg, VA- och kraftnät men också genom en fortsatt naturlig efterfrågan från industri och byggverksamhet det kommande närmaste decenniet. Därutöver tillkommer det nödvändiga hållbarhetsinvesteringar med nya miljökrav som även kommer driva på utbildningskraven i branschen.

Yrket är under snabb utveckling. Vi ser en allt snabbare introduktion av digitala system i yrkesrollen för anläggningsmaskinförare, vilket leder till att kompetenskraven snabbt förändras och att arbetsorganisationen utvecklas. Med detta följer att trycket på lärarnas vidareutbildning är betydligt större idag än tidigare.

Flertalet av de yrkesförberedande utbildningarna har under tio år tappat i antal sökande elever. Orsakerna till detta har i den politiska debatten förenklats till frågan om huruvida utbildningen är högskoleförberedande eller ej. Vår uppfattning är betydligt mer mångfacetterad än så. Faktum är att många yrkesförberedande grenar också erbjuder en högskoleförberedande nivå. Det finns många förklaringar till kräftgången men i stort har uppfattningen spridits att valet av en yrkesförberedande utbildning är detsamma som att välja en återvändsgränd eller till och med en slutstation. Samtidigt har yrkesutbildningarna stått stilla i förhållande till arbetsmarknadens utveckling. Yrkesutbildningarna har varken satsat på vidareutveckling av lärare, tekniskt innehåll eller skapat en förståelse för de utvecklingsmöjligheter som finns inom de olika yrkesgrenarna. Ytterligare en brist har varit tillgången på bra utvecklande och praktikplatser. Samhällsbyggnadssektorn arbetar i specialiserade entreprenadkedjor där det har blivit allt mindre utrymme för arbetsplatsförlagt lärande.

Tyvär har denna nedåtgående spiral spridits bland kommuner som tycker det är för dyrt att upprätthålla kvalificerade yrkesutbildningar, oavsett om de leder till jobb eller inte. Kommunerna ser utbildningar enbart som en kostnad, inte som en investering för framtida intäkter, det vill säga om den leder till jobb och följande skatteintäkter. Det är helt enkelt billigare att utföra en allmänteoretisk utbildning!

Maskinentreprenörernas förslag:

- 1) **Skapa löpande prognoser avseende** a) arbetsmarknadens behov/efterfrågan inom olika yrkesavsnitt, b) uppföljning av elever från gymnasieutbildning i vilka yrken de återfinns efter 1-5 år. Detta bör ske i samarbete Skolverket, SCB och aktuella branscher. Baserat på detta ta fram 3-5 åriga prognoser rörande kommande arbetsmarknadsbehov. Även om man har en regional/länsplanering måste perspektivet i huvudsak vara nationellt eftersom arbetsmarknaden i allt större utsträckning är mobil. Ser vi på vår del av arbetsmarknaden uppstår kontinuerligt tillfälliga arbetsplatser efter behov, dvs arbetskraftsbehovet är inte alltid konstant i en given region. Att man bor och arbetar på olika orter är fullt naturligt. Anpassa antalet utbildningsplatser efter bedömning av behovet.
- 2) **Skapa förutsättningar för en kraftfull satsning på utbildning.** Kapitalintensiva utbildningar som maskinförarutbildningen bör samlas i regionala nav där förutsättningarna finns för att kunna investera i utbildningen, det vill säga både i utveckling av lärarresurser och materiel. Ge möjlighet för veckoboende för elever som har långt avstånd från hemmet, inför fritt sök över större geografiska regioner.
- 3) **Knyt yrkesutbildning och respektive branscher närmare varandra.** Öka möjligheterna för praktik och företagsförlagd utbildning. Skapa handledarutbildning tillsammans med respektive branscher för att ytterligare stärka kvaliteten på den företagsförlagda utbildningen. Ge ersättning till företag som på årsbasis skapar utrymme för handledarledd utbildning på företaget som en del av yrkesförberedande utbildningsprogrammet. Införa regelverk för arbetsplatser om att bereda praktikplatser (motsvarande Norge).
- 4) **Kvaliteten och resultatuppföljningen på yrkesförberedande utbildningar måste stärkas.** Detta gäller alla utbildningsgivare och former; Gymnasier, Komvux, arbetsmarknadsutbildningar och motsvarande. Dessutom måste kraven på alla

utbildningsgivare förtydligas, i synnerhet avseende yrkesutbildning så att den kan ske i nära samarbete med branscher och företag.

- 5) **Skapa förutsättningar för "livslångt lärande"** vilket kommer vara en nödvändighet med tanke på den utveckling vi ser idag. Den snabba tekniska utvecklingen gör att maskinföraryrket kommer att se helt annorlunda ut fem år. Genom punkt 3 och 4 ovan skapas en möjlighet att utveckla regionala utbildningscenter som har kapacitet och kunskap att utveckla och genomföra olika former av vidareutbildningar.
- 6) **Studie och yrkesvägledning måste förstärkas.** Både avseende gymnasieutbildning men också för vuxenutbildningar (yrkesväxling)

Med ovan beskrivning och förslag ansluter vi oss i övrigt till SN:s remiss

Anders Robertsson

Jonas Thorstenson

Hampe Mobärg

Maskinentreprenörerna (ME) är ett bransch- och arbetsgivarförbund som organiserar 4 000 privata maskinentreprenörer som har över 20 000 medarbetare. Förbundet ingår i Svenskt Näringsliv och verkar för att skapa bättre förutsättningar för branschen genom bland annat utveckling av kompetens, kvalitet och miljö, samt samhällspåverkan.